

УДК 330.322.54

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

**В.А. Крахіна, кандидат економічних наук.
Донбаська національна академія будівництва і архітектури.**

© Крахіна, В.А., 2014.

Стаття отримана редакцією 01.04.2014 р.

Вступ. Аналіз статистичних даних свідчить, що регіони України характеризуються наявністю великих обсягів інвестиційних ресурсів, однак інфраструктура інвестиційного комплексу діє не дуже ефективною через високий рівень ризику, відсутність сприятливих умов для інвестування.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Хоча питанням підвищення інвестиційної активності в регіонах присвячено багато робіт вітчизняних і зарубіжних учених, таких як О.І. Дадій, М.Х. Корецький, Р. Іохімсен, Ю.В. Орловська, А.А. Пересада нерозв'язаними залишаються проблеми підвищення ефективності інфраструктури інвестиційної діяльності в регіонах. З урахуванням нагальних питань, пов'язаних з обмеженістю ресурсів у ринковій економіці, актуальним є розвиток інфраструктури інвестиційного комплексу регіону, яка створює умови для підвищення ефективності використання наявних ресурсів.

Постановка завдання. З урахуванням вищезазначеного метою статті є оцінка стану інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності в регіонах України. Результати оцінювання в майбутньому стануть підґрунтям для ефективною реалізації заходів щодо поліпшення рівня інфраструктурного забезпечення регіонів.

Основний матеріал і результати. Учасників інфраструктури інвестиційної діяльності розподілено на групи: виробнича, інституційна, інноваційна, інформаційна та фінансова – залежно від характеру їх участі в інвестиційному процесі. У межах кожної з груп виділяють основних учасників (безпосередньо беруть участь в інвестиційному процесі) та допоміжних (забезпечують існування і розвиток основних учасників) [1, с. 140]. Отже, подальше їх дослідження здійснювалося з вищезазначеної позиції. Оцінка діяльності основних учасників інфраструктури інвестиційного комплексу показує, що діяльність учасників виробничої інфраструктури має тенденцію до зростання у період до 2008 року, у 2009 році відбулося зниження активності учасників цієї групи внаслідок світової рецесії. Надалі спостерігаємо подальшу тенденцію до зростання їх діяльності, майже всі регіони у 2011 році досягли докризового рівня, що свідчить про активний розвиток цього виду інфраструктури. Збільшується обсяг виконаних будівельних робіт: лідерами за цим показником у 2011 році були Дніпропетровська, Донецька, Київська, Львівська, Одеська, Полтавська, Сумська, Харківська області та м. Київ. Кількість будівельних організацій поступово збільшується по всіх регіонах, що засвідчує про розвиток економіки, оскільки збільшується потреба в нових об'єктах будівництва. Участь держави у забезпеченні інвестиційної діяльності також зростає, про що свідчить підвищення рівня фінансування пріоритетних програм і проектів, збільшення капітальних видатків. Автономна Республіка Крим, Вінницька, Донецька, Івано-Франківська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Херсонська та Хмельницька області отримують найбільший рівень державних коштів на розвиток виробничої інфраструктури, що пов'язано з її низьким рівнем розвитку й необхідністю підтримки.

Діяльність інституційної інфраструктури пов'язана із забезпеченням умов інвестування в регіоні [2, с. 40]. Ці функції виконують агенції розвитку бізнесу та залучення інвестицій у регіон. Вищезазначені організації сприяють активізації інвестиційної діяльності в регіонах шляхом розроблення програм з інвестицій і розвитку разом з регіональними органами вико-

навчої влади, запровадження стимулів для інвесторів, визначення позитивного світового досвіду щодо розвитку інвестиційної діяльності, формування бази інвестиційних проектів. До учасників інституційної інфраструктури відносять ще й консалтингові організації – вони забезпечують консультаційну підтримку та надання спеціалізованих послуг у процесі реалізації інвестицій. Їх кількість і обсяг наданих послуг протягом досліджуваного періоду зросли значним чином, що свідчить про потребу в їх послугах. За період з 2002 до 2011 року їх кількість була максимальною у м. Києві й Донецькій області у 2011 році – 54189 од., 14925 од. відповідно, мінімальною у Кіровоградській області – 845 од., обсяг наданих послуг відповідно максимальним був у м. Києві та Донецькій області – 150478,2 млн. грн., 1245 млн. грн. відповідно, мінімальним у Кіровоградській області – 476,606 млн. грн. [3].

Учасники інноваційної інфраструктури забезпечують умови для впровадження науково-технічного прогресу та представлені науково-дослідними, проектними організаціями, державними агенціями з інноваційного розвитку, вітчизняними і зарубіжними інноваційними фондами. Кількість науково-дослідних організацій у регіоні за досліджуваний період постійно зменшується, а обсяг наданих послуг, навпаки, збільшується. Така ситуація свідчить про підвищення ефективності роботи цих організацій. Але слід зауважити, що зменшення кількості організацій і працівників наукової сфери є результатом зменшення обсягів фінансування цієї сфери економіки. Така ситуація спостерігається в усіх регіонах, крім Івано-Франківської, Кіровоградської, Херсонської та Чернівецької областей, де кількість науково-дослідних організацій є змінною, але обсяг виконаних робіт постійно зростає, тому продуктивність у розрахунку на кожну організацію в цілому підвищується. При цьому слід зазначити, що кількість наукових організацій найбільшою є у Харківській області, де коливається від 242 од. у 2002 році до 189 у 2011 році. При цьому середня чисельність цих підприємств за регіонами складає 20 од. [3].

Кількість вітчизняних і зарубіжних інноваційних фондів протягом досліджуваного періоду в регіонах незначна – зареєстровано 1 або 2 фонди. Це стримує розвиток інвестиційних процесів, оскільки одним з найперспективніших напрямів залучення капіталу є створення інвестиційних венчурних компаній і фондів.

З метою активізації та сприяння розвитку інвестицій у регіонах були створені агентства інноваційного розвитку, до цього з боку держави їх функції виконували облдержадміністрації. За регіонами була створена мережа регіональних центрів інноваційного розвитку. Після створення центрів у 2007 році спостерігається значне збільшення обсягу реалізованих проектів за регіонами, що показує ефективність їх діяльності. Найбільшу кількість реалізованих проектів під егідою агентств було реалізовано у Київській, Дніпропетровській, Донецькій областях та Автономній Республіці Крим. Слід зазначити, що у період з 2008 до 2011 року обсяг реалізованих проектів є змінним, що пояснюється дією фінансової кризи, коли фінансування та реалізація майже всіх проектів було припинено.

Серед джерел фінансування інноваційної діяльності, крім власних коштів підприємств та організацій, превалюють кошти, залучені за рахунок інших джерел, і кошти іноземних інвесторів, незначну частину складають державні. Така ситуація характеризує майже всі області, крім Донецької, де, навпаки, більшу частину інвестування інноваційної діяльності, за винятком власних джерел, складають кошти державного бюджету та інші джерела фінансування. При цьому слід зазначити, що після створення центрів інноваційного розвитку у 2007 році обсяги інвестицій як зовнішніх, так і внутрішніх за регіонами значно зросли. Але після рецесії 2008 року інвестування майже припинилося або відсутнє в таких областях, як Вінницька, Луганська, Кіровоградська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Херсонська та Чернівецька. Це пов'язано з низьким рівнем розвитку цих регіонів і, як наслідок, існуванням великого рівня ризиків. Отже, інвестиції надходили до проектів, які розпочали реалізацію до цього періоду або до нових проектів, незначних за обсягом. Найбільше інвестицій у розвиток інноваційної діяльності спрямовувалося в Автономній Республіці Крим, Донецькій, Дніпропетровській, Івано-Франківській та Хмельницькій областях.

Вищезазначене свідчить, що створення агенції позитивним чином вплинуло на розвиток інноваційної діяльності регіонів, поступово підвищуються інтереси та мотиви інвесторів і підприємців у впровадженні наукової складової. Це свідчить про правильність обраного напрямку діяльності. Незважаючи на зростаючі обсяги інвестування, скорочується кількість наукових організацій у регіоні, що може призвести до втрати власних наукових кадрів. Для попередження цієї ситуації необхідне збільшення стимулів для підтримки вітчизняної науки.

Учасники інформаційної інфраструктури забезпечують умови для співпраці учасників інвестиційного процесу. Виходячи із цього, інформаційна інфраструктура представлена діяльністю регіональних підприємств та організацій, головними серед яких є спеціалізовані виставкові центри, торговельно-промислові палати та регіональні інвестиційні фонди [4]. Сприяють реалізації виставкової діяльності також управління регіонального розвитку, залучення інвестицій і зовнішньоекономічних відносин при облдержадміністраціях, до функцій котрих входить координація планів перспективних виставок та залучення підприємств до участі в них [5, с. 34].

Наступний учасник інформаційної інфраструктури – регіональні інвестиційні фонди. Найбільш великі з них створені у Дніпропетровській області – Криворізька агенція регіонального розвитку, у Запорізькій області – Запорізький регіональний центр інвестиційного розвитку, у Херсонській області – Регіональна рада підприємців та у Чернівецькій області – Буковинська агенція регіонального розвитку [6]. У цілому, дослідження кількості проведених виставок, ярмарок, форумів протягом 2002 – 2011 років показує збільшення, що відповідає стратегії підвищення інформаційної відкритості, сприяє укріпленню іміджевих характеристик регіонів і таким чином активізації інвестиційної діяльності.

Фінансова інфраструктура регіону забезпечує створення достатніх обсягів інвестування. До її складу входять банки, міжнародні інвестори, населення, держава, підприємці, регіональні й місцеві органи влади [7, с. 79; 8, с. 32]. Аналіз складових фінансової інфраструктури показує, що до 2008 року економіка регіонів активно розвивалася, як наслідок, обсяги залучених інвестицій постійно збільшувалися, але після фінансової кризи інвестиційна активність дещо знизилася. У 2011 році обсяги залучених інвестицій майже за всіма учасниками дорівнюють або перевищують рівень 2008 року, що свідчить про відновлення активного процесу інвестування. Найбільшими інвесторами є суб'єкти господарювання для власних потреб, на другому місці – банки, на третьому – держава, на четвертому – місцеві та регіональні органи влади, на п'ятому – населення, на останньому – міжнародні інвестори. Така ситуація свідчить про низьку зацікавленість іноземних інвесторів і несприятливі умови інвестування, тому слід приділяти більше уваги цій проблемі. Одним зі шляхів її розв'язання сьогодні є підписання регіональними облдержадміністраціями постійно діючих угод про співробітництво з іншими регіонами України з метою економічного розвитку та підвищення рівня інвестиційної активності.

Таким чином, проведений аналіз свідчить, що забезпечити пропорційний розвиток економіки регіонів можна за рахунок активізації інвестиційної діяльності та підвищення ефективності її використання на основі створення дієвого інфраструктурного забезпечення.

Результати оцінювання наявного рівня інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності ($I_{зд}$) в регіонах України наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Групування регіонів України за рівнем інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності

Група	Області	$I_{зд}$	Оцінка та її характеристика
1	2	3	4
1	Харківська	44,05	«Відмінно» – рівень інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності найвищий, від нього найбільшою мірою залежать результати інвестиційної діяльності
	Донецька	43,5	
	Київська	42,72	
	Одеська	40,57	
2	м. Київ	38,36	«Добре» – регіон має високий рівень інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності, тому здійснює і реалізацію інвестицій у значних обсягах
	АР Крим	37,79	
	Дніпропетровська	37,70	
3	Хмельницька	36,12	«Задовільно» – існуючий рівень інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності дозволяє досягати середнього ступеня ефективності діяльності, тому регіон здатний залучати інвестиції на постійній основі
	Львівська	35,31	
	Чернівецька	34,82	
	Миколаївська	34,66	
	Полтавська	33,12	

Продовження табл. 1.

1	2	3	4
4	Вінницька	32,64	«Незадовільно» – інфраструктурне забезпечення інвестиційної діяльності низьке, проте регіон може періодично залучати й упроваджувати інвестиції у невеликих розмірах
	Чернігівська	31,94	
	Херсонська	31,64	
	Запорізька	31,58	
	Волинська	31,45	
	Тернопільська	31,28	
	Івано-Франківська	31,16	
	Кіровоградська	30,60	
5	Луганська	30,55	«Критично» – інфраструктурне забезпечення інвестиційної діяльності майже відсутнє, регіон має низьку інвестиційну привабливість та критичну здатність освоювати інвестиції
	Черкаська	29,83	
	Сумська	28,78	
	Рівненська	27,39	
	Закарпатська	27,32	
	Житомирська	27,07	
м. Севастополь	26,36		

Дані табл. 1 свідчать, що регіони України демонструють різні рівні розвитку учасників інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності. Позитивною тенденцією є те, що частина областей характеризується високим рівнем розвитку інфраструктури, а отже, вони здатні значно впливати на активізацію інвестиційної діяльності. До таких регіонів слід віднести: Харківську, Донецьку, Київську, Одеську області, м. Київ, Автономну Республіку Крим та Дніпропетровську область. Такі області, як Хмельницька, Львівська, Миколаївська, Полтавська і Чернівецька мають середній рівень розвитку учасників інфраструктури, тому для збільшення інвестиційних процесів необхідно привернути увагу до підвищення ефективності діяльності існуючих учасників інфраструктури, застосування ними нових форм взаємодії з інвесторами. Ряд регіонів характеризується негативними тенденціями діяльності учасників інфраструктурного забезпечення, оскільки його існуючий рівень не дозволяє стимулювати залучення інвестицій. У таких областях, як Вінницька, Чернігівська, Херсонська, Запорізька, Волинська, Тернопільська, Івано-Франківська, Кіровоградська та Луганська створені й функціонують окремі інфраструктурні ланки, проте вони не здатні забезпечувати стабільне поле для реалізації інвестицій. Така ситуація спричиняє низьку зацікавленість інвесторів у реалізації проектів у цих регіонах і, як наслідок, невеликий обсяг залучених і реалізованих інвестицій. Отже, цим регіонам слід звернути увагу на формування зв'язків між існуючими учасниками, розвивати нові форми їх взаємодії та стимулювати створення нових – таких, що відповідають сучасним ринковим умовам.

Найгіршим рівнем інфраструктурного забезпечення характеризуються такі області, як Черкаська, Сумська, Рівненська, Закарпатська, Житомирська й м. Севастополь. Обсяг залучених інвестицій у них є найнижчим через відсутність необхідних ринкових інститутів, підприємств та організацій, які забезпечують упровадження й реалізацію інвестиційних проектів. Існуючі учасники інфраструктурного забезпечення діють недостатньо ефективно через застарілі методи взаємодії, відсутність достатньої матеріальної бази. Підґрунтям для формування і розвитку учасників інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності в цих регіонах повинна стати комплексна стратегія, яка має реалізовуватися на всіх рівнях – від кожного окремого підприємства до місцевої регіональної влади.

Висновки. Оцінка стану та тенденцій розвитку інвестиційних комплексів регіонів України виявила, що лише у сімох областях рівень інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності характеризується оцінками «відмінно» та «добре». На нашу думку, така ситуація в регіонах пояснюється відмінністю у наявних ресурсах, галузевій спрямованості регіонів і різним рівнем економіки. Тому регіональні програми розвитку інфраструктурного забезпечення повинні формуватися окремо для кожного регіону, виходячи з їх специфічних рис. Для поліпшення діяльності інвестиційних комплексів необхідно розширювати існуючі та створювати нові джерела інвестицій; урахувати умови інвестування й запроваджувати заходи щодо їх поліпшення; стимулювати розвиток учасників інфраструктури та взаємозв'язки між ними.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Корецкая, В.А. Теоретические основы формирования инвестиционно-финансовой инфраструктуры строительного комплекса региона / В.А. Корецкая, М.Ф. Иванов // Экономика и управление. – 2009. – № 2 – 3. – С. 140.
2. Верхоглядова, Н.І. Трансформація стратегічного інвестиційного менеджменту регіону за принципами сталого розвитку / Н.І. Верхоглядова, Ю.В. Орловська, Н.М. Пирець // Економічний простір: проблеми національної та регіональної економіки. – 2008. – № 19. – С.35 – 43.
3. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державна служба статистики України; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Август Трейд, 2012. – 559 с.
4. Довідка про виконання Програми економічного і соціального розвитку Донецької області за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.donoda.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/5547/zvit_2011.doc
5. Быковская, Е.В. Информационная инфраструктура инвестиционных процессов в регионе / Е.В. Быковская // Актуальные проблемы Российского менеджмента: сб. науч. тр. – Тамбов, 2007. – Вып. 3. – С.33 – 35.
6. За даними Звіту про виставково-конгресну діяльність Донецької області за 2011 рік Головного управління регіонального розвитку, залучення інвестицій та зовнішньоекономічних зв'язків [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ДонОДА. – Режим доступу: <http://www.donoda.gov.ua/data/upload/publicatio>.
7. Гудзь, М.В. Інвестиційний механізм реалізації політики регіонального розвитку / М.В. Гудзь // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: зб. наук. праць. – Маріуполь: ПДТУ, 2010. – Т. 3. – С. 75 – 82.
8. Васильєв, О.В. Формування методичного апарату оцінки розвитку фінансової інфраструктури: регіональний аспект / О.В. Васильєв // Бизнес-Информ. – 2009. – № 4(1). – С.30 – 33.

УДК 330.322.54

Крахина Валентина Анатоліївна, кандидат економічних наук. Донбаська національна академія будівництва і архітектури. **Сучасний підхід до оцінювання стану інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності в регіонах України в умовах ринкової економіки.** Розглянуто стан та результати діяльності учасників інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності в регіонах по групах. Отримані результати дозволили провести групування регіонів України за рівнем інфраструктурного забезпечення інвестиційної діяльності за інтегральним показником.

Ключові слова: інфраструктурне забезпечення інвестиційної діяльності, інтегральний показник інфраструктурного забезпечення, учасники інфраструктурного забезпечення, розвиток інфраструктурного забезпечення.

УДК 330.322.54

Крахина Валентина Анатольевна, кандидат экономических наук. Донбасская национальная академия строительства и архитектуры. **Современный подход к оценке состояния инфраструктурного обеспечения инвестиционной деятельности в регионах Украины в условиях рыночной экономики.** Рассмотрено состояние и результаты деятельности участников инфраструктурного обеспечения инвестиционной деятельности в регионах по группам. Полученные результаты позволили провести группировку регионов Украины в соответствии с уровнем инфраструктурного обеспечения инвестиционной деятельности по интегральному показателю.

Ключевые слова: инфраструктурное обеспечение инвестиционной деятельности, интегральный показатель инфраструктурного обеспечения, участники инфраструктурного обеспечения, развитие инфраструктурного обеспечения.

UDC 330.322.54

Valentina A. Krakhyina, Ph.D. in Economics. Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture. **The modern approach to the assessment of infrastructural support of investment activity in the regions of Ukraine under market economy conditions.** The article deals with the state and performance of the infrastructural investment members' activity in the region by groups. The obtained results permitted to perform grouping of regions of Ukraine in terms of infrastructure investment activity by the integral index.

Keywords: infrastructure investment activity, integral index of infrastructure provision, members of the infrastructure software, development of infrastructure software.